

БІБЛІЙНО-МОРАЛЬНИЙ ФУНДАМЕНТ ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ

Руслан П'ЯСТА

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра богослов'я,
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна,*

e-mail: pyastaua@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7905-3719>

Стаття присвячена теоретичному визначенню ролі приватної власності згідно біблійно-патристичного та морально-етичного вчення Католицької Церкви. В Україні бракує науково-богословських досліджень присвячених питанню значення, завданню та змісту приватної власності. Основоположним завданням даної статі знайти переконливі аргументи у Святому Письмі, патристичному погляді та вченні Церкви щодо права на приватну власність та чи має міцну основу у волі Божій і є захищене Його законом. Обґрунтувати основні моральні критерії пов'язанні із правом людини на приватну власність, згідно вчення Католицької Церкви.

***Ключові слова:** Святе Письмо, власність, право, особа, Церква, Традиція, мораль, етика, відповідальність, майно, багатство, Соціальне вчення Церкви.*

The article is devoted to the theoretical definition of the role of private property according to the biblical-patristic and moral-ethical teachings of the Catholic Church. Ukraine lacks scientific and theological research on the meaning, purpose and contents of private property.

The fundamental task of this article is to find convincing arguments in the Scriptures, the patristic view and the Church's teaching on the right to private property and whether it has a solid foundation in God's will and is protected by His law. The article justifies the basic moral criteria related to the right of private property, according to the teachings of the Catholic Church.

***Key words:** Holy Scripture, property, law, person, Church, Tradition, morality, ethics, responsibility, property, wealth, Social doctrine of the Church.*

Постановка проблеми. Питання права людини на приватну власність є досить актуальним. Адже дане право досі не є належно пошановане у нашому суспільстві. Причин цього є досить багато, з огляду на те, що залишилося ще чимало залишків комуністичного режиму. Тому у світі доволі часто панує негативне ставлення до власності, оскільки побутує стереотип, що багатий – обов'язково нечесна людина, злодій або шахрай. Неодноразово доводиться чути серед людей вислів: «Не вкрадеш – не будеш мати». Це все є ознаками того, що пережитки радянських часів на сьогодні ще є добре вкоріненими у суспільстві і гальмують його розвиток.

Проблеми щодо права на приватну власність полягають як у браку належної поваги до майна так і в перетворенні власності на ідеал, мамону, яка стає основною метою життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для визначення ролі приватної власності у житті людини, вважаємо за доцільне здійснити огляд наукових досліджень даної проблематики. Найбільшу цінність у роботі серед усієї використаної літератури, безперечно мають Документи Католицької Церкви. Немалу роль для розкриття даної теми відіграла енцикліка папи Івана Павла II “*Centesimus annus*”, про яку можна сказати, що вона є найважливішою соціальною енциклікою наших часів. Важливе місце для висвітлення теми роботи займає Душпастирська Конституція “*Радість і Надія*”, яка є незамінною для розгляду питання про універсальне призначення благ і соціальних обов’язків щодо власності.

Слід також відзначити важливе значення для розкриття дослідження, творів Отців Церкви, які розкривають значення універсального призначення благ, обов’язку відповідального користування власністю та обов’язку милостині.

З поміж фахової літератури найбільш корисною для написання роботи була праця Йозефа Гьофнера “*Християнське суспільне вчення*”.

Мета статті полягає у дослідженні питання змісту і ролі права людини на приватну власність, згідно навчання Католицької Церкви, виходячи із біблійно-морального погляду.

Виклад основного матеріалу

Біблійне підґрунтя

Святе Письмо є Словом Божим, зверненим до нас «у поблажливості Його доброти»¹ та є невмирущим джерелом, з якого Церква постійно черпає поживу і силу. З огляду на це доцільно є розпочати розгляд фундаментальних засад права на приватну власність біблійним підґрунтям, яке є базовим для розкриття даної проблематики та переконатись, що право власності випливає з Божого закону, матеріальні блага не є злими у своїй природі та володіння ними зумовлене життєвими потребами людини.

Старий Завіт

З перших сторінок книги Буття бачимо, що право власності є виявом волі Творця, який забажав, щоб люди наповнювали землю і собі її підпорядковували (див. Бт. 1. 28). Особистим майном володіли вже нащадки перших людей Каїн і Авель, котрі жертвували Богу свої скарби². Загалом, Старий Завіт бачить у посіданні матеріальних благ ознаку благословення Божого. Наприклад у книзі Царів йде мова про те як Господь нагороджує Соломона великим достатком за його розумне прохання: «Навіть дам тобі те,

¹ Катехизм Католицької Церкви // Синод Української Греко-Католицької Церкви. – Жовква: Місіонер, 2002. – Ч. 101.

² Шпіраго Ф. Католицький Народний Катехизм. – Львів: Місіонер, 1997. – С. 50.

чого ти не просив: і багатство, і славу, так що рівні тобі не буде між царями поки віку твого» (1 Цар. 23. 11-13). Також у другій книзі Хронік описуються скарби і матеріальний достаток царя Єзекії (див. 2 Хрон. 32. 27-30). На прикладі життя праведного Йова бачимо, що багатство є винагородженням Божим для тих, які характеризуються жертвенністю, відданістю, стриманістю, поміркованістю (див. Йов 42. 10-12). Багатство є знаком Божої щедрості, одним з елементів життєвої повноти, котру Бог постійно обіцяє своїм вибраним³.

Важливо є зазначити, що Старозавітні книги характеризують приватну власність як таку, що не носить характеру найвищого добра, оскільки духовні цінності мають далеко більшу вартість, ніж матеріальні. Зокрема, це є страх Божий, який має більшу силу і вагу, ніж скарби у тривозі (див. Прп. 15 16-17). Перевагу над багатством мають також: правда, яку не можуть замінити великі прибутки (див. Прп.16. 8), любов, яку не можна віддати за скарби свого дому не зазнаючи погорди (див. Пісня пісень 8. 7), здоров'я, яке в цьому житті є безцінним (див. Ср. 30. 14-16). Це приводить до висновку, оскільки власність є добром посереднім, вона в жодному разі не сміє ставати перешкодою на шляху осягнення вищого добра. Справжнім її завданням згідно волі Творця є стати гідним засобом для здобуття духовних цінностей і піклуватися про нужденних та вбогих (пор. Прип. 14. 21).

Важливим біблійним обґрунтуванням права на приватну власність є сьома і десята заповіді Декалогу. Ці заповіді Господь поставив на сторожі власності, щоб люди могли вільно і спокійно вживати Богом дані дари на його славу і для свого добра⁴. Як бачимо, Бог забороняє не те, що красти, а й навіть пожадати все те, що є власністю інших. Тяжким гріхом проти права власності згідно цих заповідей є також несправедливе заволодіння чи затримування добра наших ближніх, спричинення шкоди чужій власності яким-небудь способом⁵. Таким чином, сьома і десята заповіді охороняють право власності, що ґрунтується на Божому законі і притаманне природі людини.

Старий Завіт передбачає також соціальні обов'язки, які впливають з права власності. Це зумовлене тим, що право на приватну власність носить соціальний характер, оскільки інтереси окремих осіб мають поступатись загальному добру. Особисте майно має стояти у службі для спільного блага. Закон Мойсея вимагає віддати те, що є надлишком для одних тим, що потребують цього (див. Лев. 19. 9). У книзі Второзаконня вимагається залишити для сироти та вдовиці частину свого врожаю (див. Втр.26. 12). Звідси випливає, що дані обов'язки, як і обов'язок милостині є важливими аргументами права власності, оскільки допомогти матеріально може тільки той, хто сам володіє якимось майном чи грішми.

³ Словник Біблійного Богослов'я / Під ред. Ксав'є Леон-Дюфура. – Львів: Місіонер, 1996. – С. 50.

⁴ Катрій Ю. Божі Заповіді. Дорога до нашого спасіння. – Нью-Йорк - Рим: Видавництво ОО. Василян, 1991. – С. 136.

⁵ Катехизм Католицької Церкви // Синод Української Греко-Католицької Церкви. – Жовква: Місіонер, 2002. – Ч. 2401.

Новий Завіт

Новий Завіт характеризує приватну власність дещо під іншим кутом бачення, вказуючи на небезпеку і непевність, які може породити багатство. Його думка може бути сприйнятою майже протилежною з думкою Старого Завіту. Але це тільки на перший погляд, оскільки тут аж ніяк не міститься заборони володіння власністю. У Новому Завіті мова йде про те, щоб ця власність не стала мамоною, яка стоїть на перешкоді служіння Богу (Мт. 6. 24). Тому заклик Христа «Не збирайте скарбів на землі...» (Мт. 6.19) не слід розуміти буквально: як цілковите відречення від володіння матеріальними благами. У цих словах треба розуміти пересторогу від жадоби збагачення, яка загороджує дорогу до небесного царства.

Наука Христова, яка не противиться Старому Завіту, а навпаки сповнює, хоче показати, що відречення від багатства носить радше внутрішній, а не зовнішній характер. Звідси випливає, що ті, які хочуть стати вбогими духом, повинні усвідомити свою залежність від Бога, а власність розуміти як середник, що допомагає людині дійти до кінцевої цілі.

Є незаперечним факт, що добровільна вбогість є необхідною умовою для тих, які хочуть наслідувати Христа у більш прямий спосіб. Але такими людьми є тільки ті, які мають ласку покликання. Адже зректись необхідних матеріальних благ і жити з милостині зможе далеко не кожен. Тому для звичайної людини позбавлення власності не може бути вимогою, а тільки радістю, до якої прислухаються лише вибрані особи. Христова наука вимагає чинити милостиню, зміст якої визначається силою віри в Христа. Милостиня є милосердям для тіла, а бути милосердним є необхідною умовою для того щоб увійти в Небесне Царство (див. Мт. 5. 7)⁶.

У Новому Завіті право власності також є захищене заборонаю красти і посягати на майно ближнього. Тих, які порушують дане право апостол Павло ставить на один рівень з перелюбниками, розпусниками, чужоложцями, які царства Божого не успадкують (див. 1 Кр. 6. 10). Порушників права власності зобов'язує реституція, метою якої є виправлення заподіяної шкоди (див. Лк. 19. 8).

Розглянувши біблійний погляд на право володіння власністю можемо без всякого сумніву ствердити, що таке право має міцний фундамент як в Старому так і в Новому Завіті. Право власності є захищене позитивним Божим законом і посягання на це право є важким гріхом. Разом з тим, володіння власністю має соціальний характер, що вимагає, згідно Христової науки, поділитись з ближнім матеріальним достатком, причому, як говорить Катехизм Католицької Церкви, «не з примусу, а з любові, щоб багатство одних допомагало іншим, що перебувають у потребі»⁷. Об'єктивне значення власності полягає у служінні для людини, яка прямує дорогою відкритою

⁶ Принципи морального життя: пер. з пол. Шкарб'юка А. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 112.

⁷ Катехизм Католицької Церкви // Синод Української Греко-Католицької Церкви. – Жовква: Місіонер, 2002. – Ч. 2833.

Ісусом Христом до останньої мети. Таким чином, право власності є закорінене у волі Бога Отця, а тому є незаперечне і непорушне.

Патристичний погляд на право власності

Після розгляду біблійного підґрунтя відносно питання приватної власності, доречно було б проаналізувати думку Отців Церкви, оскільки через спадщину Отців та Учителів «Церква увіковічне у своєму житті... все те чим вона є сама, і в що вона вірить»⁸. Тому погляд Отців Церкви є поглядом Церкви, в якій вони роблять присутньою життєдайність Христової науки.

Аналізуючи зміст соціального вчення Отців ми зауважуємо той факт, що багато з них приходять до спільної думки, припускаючи, що якби не відбулося гріхопадіння, то могла здійснитись мрія про райсько-комуністичну майнову спільноту, оскільки у раю не було нездорового духу розбрату і жадібності. Описуючи райський стан наших прародичів, Отці вважали таку майнову спільноту за досконалу модель, порівняно з устроєм приватної власності⁹.

З упадком в гріх людська природа стала менш досконалою, постала необхідність задоволення потреб одягу, житла, їжі. Тому Отці хоч і наголошують про тлінність і минучість земних благ, але разом з тим визнають, що людині дозволено володіти власністю, щоб задовольнити життєві потреби. Наприклад, св. Іван Золотоустий у другій бесіді «Про статуї», зверненій до антиохійського народу, аналізуючи цитату 1 Тим 6. 17, де є вказівка апостола Павла багатим, щоб не неслись вгору думками, і не надіялись на нетривке багатство, стверджує, що тут не міститься заборони збагачуватись. Матеріальні статки не забороняються, коли служать потребам людей, а тому самі по собі не є злі. Для підтвердження цього св. Іван Золотоустий наводить приклад володіння будинком: «справді, немає нічого поганого в тому, що людина має власне житло коли не хизується ним перед іншими, не ставить його на перше місце в житті, а просто в ньому живе, оскільки для цього будинок і є призначений»¹⁰.

Згідно св. Івана Золотоустого, той, хто володіє якимось майном має відзначитись такими моральними якостями як покора, скромність, поміркованість, розсудливість, бо тільки той по справедливому володіє власністю, хто не дорожить і не насолоджується нею в абсолютному змісті. Золотоустий прагне показати об'єктивну ціль матеріальних статків, якою є допомога потребуючим. Маючи ту чи іншу власність людина має змогу робити милостиню і привід для благодіянь¹¹.

Подібним є погляд св. Григорія Богослова, який закликає тих хто володіє власністю подякувати Богові за те, що вони належать до числа людей, які

⁸ Догматична Конституція про Боже Об'явлення "Боже Слово" – "Verbum Dei" (8. 11. 1965) // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – Ч. 8.

⁹ Ёофнер Й. Християнське суспільне вчення. – Львів: Свічадо, 2002. - 185-186.

¹⁰ Св. Іван Златоуст. Творення в 12 Т. – Житомир: Ни-Ка, 2002. – Т.2. - С. 30-32.

¹¹ Св. Іван Златоуст. Творення. в 12 Т. – Житомир: Ни-Ка, 2002. – Т.2. - С. 32.

можуть чинити благодіяння. Таким чином збагачуючи себе майном людина разом з тим повинна збагатитись благочестям і добродійствами¹².

Важливо є підкреслити думку св. Івана Золотоустого щодо правильного розуміння володіння власністю. Він зауважує, що всі ми користуємось своїм особистим майном, але абсолютно володіти ним ми не спроможні, оскільки, не залежно від нашої волі залишаємо цю власність нашим наступникам після нашої смерті¹³. Св. Григорій Богослов стверджує, що ми маємо бути справедливими управителями нашого майна, щоб не почути слів ганьби і осуду, які колись сказав ап. Петро тим, що відзначились захланністю, сріблολюбством, скривдженням вбогих. Св. Григорій Богослов закликає нас визнавати Бога Подателем всього того чим ми володіємо, Дбайливим Господарем, який наділяє своїх слуг благами для їхніх життєвих потреб¹⁴. Бо справді, як висловився Єфрем Сирін, блаженним є той, хто згідно Божих вказівок розпоряджається своєю власністю і не осуджується Господом як сріблолобець і захланний¹⁵.

Соціальне вчення св. Василя Великого є більш спрямоване проти надуживання власністю ніж на захист права нею володіти. Безперечно, він визнає, що та чи інша власність по своїй природі і призначенню не є злою, якщо майно було само по собі лихом, то не було б творінням Божим. А оскільки воно випливає з творчого акту Бога, то завданням тих, хто має власність є вживати її врівноважено і розумно. Св. Василій Великий погоджується, що не можна осудити когось за те, що посідає майно, але можна осудити за те, що погано дбав про нього, не добре скористався з майна. Таким чином, щоб поступати згідно Божих заповідей, на думку св. Василя Великого, нам слід розуміти нашу власність як засіб до життя і в жодному разі не любити її, не захоплюватися нею понад міру. Крім того, навчає він, той хто має більше, ніж йому потрібно зобов'язаний це використати на добродійність¹⁶.

Св. Григорій Ніський подібно як і св. Василій Великий є прихильником думки, що власність виникла внаслідок первородного гріха, а тому його погляд є спрямований проти абсолютизації права власності. В його творах часто можна зустріти вислів, що земні багатства є тягарем, який заважає вийти на гору Господню¹⁷. Коли уважно читати твори Григорія Ніського, можна побачити, що він не виступає проти власності як такої, а проти захланності, проти накопичення майна як життєвого змісту людини. Він навчає, що особи, які заховують свій достаток у таємних місцях, в той час, коли їх ближній з голоду помирає, будуть кинуті у вогонь вічний. Св. Григорій Ніський стверджує, що через нерівність і невідповідність життєвих діл не всі живуть в однакових обставинах, а тому потребують матеріальної допомоги, коли

¹² Григорій Богослов. Собрание творений: в 2Т. – Минск: Харвест, Москва: Аст, 2000. – Т-1. – С. 267.

¹³ Св. Иван Златоуст. Творения. в 12Т. – Житомир: Ни-Ка, 2002. – Т. 2. – С. 32.

¹⁴ Григорій Богослов. Собрание творений: в 2Т. – Минск: Харвест, Москва: Аст, 2000. – Т-1. – С. 266.

¹⁵ Св. Ефрем Сирин. Блаженства.// Антология. Восточные Отцы и Учители Церкви IV века. Т-3. – Москва, 1999. – Т.3 – С. 38.

¹⁶ Гюфнер Й. Християнське суспільне вчення. – Львів: Свічадо, 2002. – С. 77.

¹⁷ Св. Григорій Нисский. О Блаженствах. – Москва, 1997. – С. 19.

живуть бідно. Надати цю допомогу, певна річ, можуть лише ті, які володіють якоюсь власністю. Цим самим святий визнає за людьми приватну власність як необхідну умову для того, щоб вижити в світі та творити милостиню¹⁸.

Святий Амвросій Медіолянський навчає розумно розпоряджатись власністю, в тому числі, грошима. Для кращого розуміння він наводить приклад з життя Йосифа, сина Якова, де вказує, як той розумно розпоряджається повіреним йому багатством, щоб нагодувати велику кількість людей і дати їм можливість вижити в голодні роки. Цей приклад для нас є дуже повчальним, бо закликає дотримуватись тієї щедрості, яка всіх збагачує. Це означає, що святий наголошує на розумній мірі щедрості свого майна, для того, щоб допомогти великій кількості потребуючим, в яких треба бачити Христа. Св. Амвросій засуджує користолобство, сріблोलобство, закликає нас не прив'язуватись до грошей надміру, щоб не провинитись проти справедливості. Він захищає право власності, яке передається в спадок. Отож бачимо, що св. Амвросій, подібно, як і Отці Сходу не заперечує право на приватну власність, а утверджуючи універсальне призначення земних благ, навчає розумно і помірковано розпоряджатись своїм майном¹⁹.

Не заперечує право власності і Великий Учитель Заходу св. Августин Гіппонський. У своїй науці він стверджує, що блаженним є той, хто володіє тлінними речами у поміркованості свого духу, обмежуючи свої бажання щодо них і в міру насолоджується ними²⁰. У своєму творі «Про Град Божий» св. Августин навчає на прикладі життя ап. Павла, що багатство як таке не осуджується, а лише пристрасть до нього. Тому той, хто вживає своє багатство в межах розумного, як засіб для життя і не хворіє пристрастю до нього та найголовніше, допомагає вбогим, той свої втрати покрив великими прибутками. Отож земне багатство та всяка інша власність, згідно з слів св. Августина, є дарами Божими, які самі по собі не можуть бути злими. Тому св. Августин, подібно як і вище перелічені Отці та Учителі Церкви, вважає що власність є для того, щоб нею просто користуватись для своїх життєвих потреб і в жодному разі не вживати її для задоволення²¹.

Підсумувавши усе вище сказане, бачимо, що Отці Церкви, по суті не заперечують приватної власності і не зобов'язують до розподілу дібр у громаді. Безперечно, IV-V ст. це не сучасний світ, тому в повчанні Отців щодо права власності деякі речі можуть видатись на перший погляд незрозумілими, коли взяти до уваги теперішній час. Але, як вірно зауважив Луїджі Падовезе: «Отці не мали чіткої програми соціальних вимог, а мали на меті викривати конкретні випадки несправедливості і знаходити вирішення їх, тому їх соціальне вчення перебувало радше на рівні стимулів і настанов,... пов'язане з прагненням відповідати християнському покликанию»²². Не зважаючи на деякі неясності, наука Отців щодо власності є дуже цінною для нас, особливо,

¹⁸ Там само, - С. 81.

¹⁹ Блаженный Августин. О Граде Божием / Творения. – Санкт-Петербург: Алетейя, 1998. – Т-3. – С. 251-268.

²⁰ Блаженный Августин. О Бессмертнии души. – Москва, 2004. – С. 102.

²¹ Блаженный Августин. О Граде Божием / Творения. – Санкт-Петербург: Алетейя, 1998. – Т-3. – С. 18.

²² Соціальна Доктрина Церкви.(Збірник статей). – Львів: Свічадо, 1998. – С. 43-45.

коли говориться про соціальний характер власності, про універсальне призначення благ. Говорячи, що ми є управителями, а не цілковитими власниками нашого майна, Отці тим самим наголошують на обов'язку відповідального володіння нашою власністю, за що маємо дати звіт коли станемо на суд перед Богом.

Моральна основа права на приватну власність

Висвітливши біблійний і патристичний фундамент права на приватну власність, розглянемо тепер моральний погляд на дане питання. Завданням є обґрунтувати право на приватну власність згідно моральних критеріїв, переконатись, що воно є необхідним в житті кожного, даючи поштовх щодо реалізації особистої відповідальності.

Є переконливим факт, що кожна людина любить свою власність та її цінує і радісно та посилено працює. Натомість, той, хто не володіє жодною власністю має обмежений вибір необхідних матеріальних засобів, які потрібні для щоденного вжитку чи праці. Це в свою чергу погано впливає на творчість особи, нерідко стає перешкодою для неї. А хіба можна уявити гуманне суспільство, в якому творчість є загальмованою? Безперечно ні. Отож бачимо, що право на приватну власність дає спроможність вияву особистості, даючи тим самим тій чи іншій особі виконувати свою роль в суспільстві²³, особливо в сьогоднішні часи, коли важливого значення набула інтелектуальна і технологічна власність, уміння виробляти. На ній опирається добробут промислово розвинутих країн²⁴.

Другим важливим моральним обґрунтуванням права на приватну власність є те, що вона гарантує людині певну сферу незалежності, виконуючи цим самим функцію захищення її гідності і свободи. Посідання власності забезпечує кожному потрібний простір для особистої і сімейної незалежності. Це дозволяє тій чи іншій особі, що має необхідні компетенції управляти власною свободою і виконувати місію, яку Бог при створенні доручив людській істоті: керувати всесвітом у ролі адміністратора для добра всіх²⁵.

Кардинал Йозеф Ёгофнер, цитуючи папу Пія XII стверджує, що забезпечення автономністю дає змогу власності перебувати в тісному взаємозв'язку з особистою гідністю і особистими правами людини, що є необхідною умовою для розвитку гуманного суспільства. Отож право власності як природне право дає змогу людині бути визнаною вільною і відповідальною істотою²⁶.

Наступним важливим моральним аргументом права на приватну власність є той факт, що воно дає можливість особам утримувати тих, які

²³ Душпастирська Конституція про Церкву в сучасному світі „Радість і надія” – „Gaudium et spes” (7.12.1965) // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – Ч. 71.

²⁴ Енцикліка “Сотий рік” – “Centesimus unus” Святішого Отця Івана Павла II з нагоди сотої річниці енцикліки “Regum novarum”. – Київ : Кайрос 2001. – Ч. 32.

²⁵ Обер. Ж.-М. Моральне богослов'я. – Львів: Стрім, 1997. – С. 270.

²⁶ Ёгофнер Й. Християнське суспільне вчення. – Львів: Свічадо, 2002. – С. 187.

доручені їх піклуванню. Володіння матеріальними благами іде назустріч потребі людини у впевненості і забезпеченості, що особливо є важливим для сім'ї. Адже людина працює, щоб забезпечити потреби своєї сім'ї чи спільноти. Тому папа Пій XII називає приватну власність основою існування сім'ї.

Незаперечним є те, що володіння майном є законне, коли допомагає кожному задовольнити власні потреби і потреби тих, за кого він відповідає, тобто потреби родини для її нормального розвитку. Бо той, хто володіє власністю є завідувачем, який поставлений Божим провидінням, щоб примножувати добро і розділяти його плоди іншим, насамперед своїм близьким. Отець Юліан Катрій у своїй книжці «Божі заповіді – дорога до нашого спасіння» говорить, що родина без приватної власності є немов дерево без коріння чи листок, відірваний з дерева, який розвіває вітер. Справді, сім'я без власності не спроможна виконувати захисну, забезпечувальну та інші функції, не здатна сповняти свої обов'язки, належно виховати своїх дітей. Сім'я, яка позбавлена власності приречена на занепад. Тільки та сім'я може повноцінно виконувати свої функції, яка має своє власне житло, домашнє вогнище, власне господарство, спільний стіл, де кожен член сім'ї може задовольнити свої потреби²⁷.

Приватна власність є також запорукою миру в світі, необхідним засобом для подолання конфліктів, незгод і непорозумінь. Це просто необхідно для розвитку гуманного суспільства, оскільки неможливо досягнути миру без пошани до гідності народів і захисту добра людей що впливають з права на приватну власність.

Приватна власність дозволяє людям творити добрі діла у вигляді безоплатної допомоги, роблячи милостиню. Як навчає Катехизм Католицької Церкви: «обов'язком людини, що володіє власністю є діяти так, щоб матеріальні цінності приносили користь великій кількості людей»²⁸, особливо тим, які найбільше потребують матеріальної допомоги. Таким чином, людина допомагаючи потребуючим приносить користь спільному благу, а «підключає про спільне благо, кожний член суспільства підключається також про своє власне»²⁹.

Слід зауважити, що не можна зловживати принципом спільного блага з метою знищення свободи і гідності особи. Тому першорядність спільного блага стосовно блага окремої особи, тобто її власності, дійсна на стільки, наскільки людина як індивід має зобов'язання щодо нього. В гуманному суспільстві людина має бути трохи більше, ніж просто клітина суспільного організму. Адже людське суспільство зміцнюється тоді, коли застосовуються методи, що відповідають гідності громадян, коли суспільне буття людини стоїть у службі вдосконалення її особистості.

²⁷ Катрій Ю. Божі Заповіді. Дорога до нашого спасіння. – Нью-Йорк - Рим: Видавництво ОО. Василян, 1991. – С. 136-137.

²⁸ Катехизм Католицької Церкви // Синод Української Греко-Католицької Церкви. – Жовква: Місіонер, 2002. – Ч. 2405.

²⁹ Життя у Христі. Моральна катехиза / Комісія у справах катехизації при патріаршій курії. – Львів: УКУ, 200. – Ч. 293.

Висновки

Першим і основоположним завданням даної статі було знайти переконливі аргументи у Святому Письмі та навчанні Церкви, що право на приватну власність має міцну основу у волі Божій та є захищене Його законом. Проаналізувавши думку Старого та Нового Завітів, ми бачимо, що вони характеризують власність з різних площин. Проте не важко є виділити спільність їх поглядів. А саме, що власність сама по собі є доброю і є призначена для повноцінного життя людини. Разом з тим, вона не є добром найвищим в ієрархії цінностей, а є тільки засобом для досягнення більшого добра. Тому право на приватну власність носить в собі характер соціальний, з якого випливають певні обов'язки.

Розглядаючи патристичний погляд на дане питання ми зауважили, що наука Отців Церкви ставить наголос на соціальному характері власності, обов'язку милостині і допомоги потребуючим. Як було сказано вище патристична наука має для нас величезну цінність, оскільки спонукає нас дотримуватись принципу універсального призначення земних благ і відповідального користування нашим майном.

Рефлектуючи над основними моральними критеріями щодо права на приватну власність ми мали змогу пересвідчитись, що дане право зумовлює творчий розвиток особистості, дає можливість розвивати свої таланти, створювати інтелектуальну власність, запроваджувати нововведення технологій. Таким чином право на приватну власність сприяє багатогранному суспільному розвитку. Право власності було представлено як гарант незалежності та автономності особи. Це дає змогу людині бути відповідальною і вільною. Одним з найважливіших моральних обґрунтувань приватної власності є факт, що вона стоїть у службі задоволення власних життєвих потреб і потреб тих людей, які дорученні піклуванню. Сім'я є для суспільства найважливішою ланкою, яка сприяє усвідомленню і утвердженню гідності особи, в чому немало роль відіграє приватна власність. Вона також є запорукою миру у суспільстві. Це впливає з попередньо сказаного, а саме з факту, що власність сприяє свободі і гідності особи, без пошани до яких неможливо досягнути миру в світі, який є «плодом любові». Тому очевидним є факт, що приватна власність дійсно є запорукою розвитку гуманного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ёофнер Й. Християнське суспільне вчення. – Львів: Свічадо, 2002. – С. 187.
2. Догматична Конституція про Боже Об'явлення “Боже Слово” – “Verbum Dei” (8. 11. 1965) // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. С. 113-169.
3. Душпастирська Конституція про Церкву в сучасному світі „Радість і надія” – „Gaudium et spes” (7.12.1965) // Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. – Львів: Свічадо, 1996. – С. 499-619.
4. Енцикліка “Сотий рік” – “Centesimus unius” Святішого Отця Івана Павла II з нагоди сотої річниці енцикліки “Regum novarum”. – Київ : Кайрос 2001. – 104 с.

5. Життя у Христі. Моральна катехиза / Комісія у справах катехизації при патріаршій курії. – Львів: УКУ, 200. – 180 с.
6. Катехизм Католицької Церкви // Синод Української Греко-Католицької Церкви. – Жовква: Місіонер, 2002. – 772 с.
7. Катрій Ю. Божі Заповіді. Дорога до нашого спасіння. – Нью-Йорк – Рим: Видавництво ОО. Василян, 1991. – 174 с.
8. Ober. Ж.-М. Моральне богослов'я. – Львів: Стрім, 1997. – 287 с.
9. Принципи морального життя: пер. З пол. Шкарб'юка А. – Львів: Свічадо, 1996. – 133 с.
10. Словник Біблійного Богослов'я / Під. Ред. Ксав'є Леон-Дюфура. – Львів: Місіонер, 1996. – 934 с.
11. Соціальна Доктрина Церкви.(Збірник статей). – Львів: Свічадо, 1998. – 292с.
12. Шпіраго Ф. Католицький Народний Катехизм. – Львів: Місіонер, 1997. – 397 с.
13. Блаженный Августин. О Граде Божиим / Творения. – Санкт-Петербург: Алетейя, 1998. – Т-3.– 590 с.
14. Блаженный Августин. О Бессмертии души. – Москва, 2004. – 512 с.
15. Григорий Богослов. Собрание творений: в 2Т. – Минск: Харвест, Москва: Аст, 2000. – Т-1. – 832 с.
16. Св. Иван Златоуст. Творения. В 12Т. – Житомир: Ни-Ка, 2002. – Т.2 – 912 с.

REFERENCES

1. Gofner Y. Khrystyianske suspilne vchennia. – Lviv: Svichado, 2002. – S. 187.
2. Dohmatychna Konstytutsiia pro Bozhe Obiavlennia “Bozhe Slovo” – “Verbum Dei” (8. 11. 1965) // Dokumenty Druhoho Vatykanskoho Soboru. Konstytutsii, dekreti, deklaratsii. – Lviv: Svichado, 1996. S. 113-169.
3. Dushpastyrska Konstytutsiia pro Tserkvu v suchasnomu sviti „Radist i nadiia” – „Gaudium et spes” (7.12.1965) // Dokumenty Druhoho Vatykanskoho Soboru. Konstytutsii, dekreti, deklaratsii. – Lviv: Svichado, 1996. – S. 499-619.
4. Entsyklika “Soty rik” – “Centesimus unnus” Sviatishoho Ottsia Ivana Pavla II z nahody sotoi richnytsi entsykliky “Rerum novarum”. – Kyiv : Kairos 2001. – 104 s.
5. Zhyttia u Khrysti. Moralna katekhyza / Komisiia u spravakh katekhyzatsii pry patriarshii kurii. – Lviv: UКУ, 200. – 180 s.
6. Katekhyzm Katolytskoi Tserkvy // Synod Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy. – Zhovkva: Misioner, 2002. – 772 s.
7. Katrii Yu. Bozhi Zapovidi. Doroha do nashoho spasinnia. – Niu-York – Rym: Vydavnytstvo OO. Vasyliian, 1991. – 174 s.
8. Ober. Zh.-M. Moralne bohoslavia. – Lviv: Strim, 1997. – 287 s.
9. Pryntsypy moralnoho zhyttia: per. Z pol. Shkarbiuka A. – Lviv: Svichado, 1996. – 133 s.
10. Slovnyk Bibliinoho Bohoslavia / Pid. Red. Ksavie Leon-Diufura. – Lviv: Misioner, 1996. – 934 s.
11. Sotsialna Doktryna Tserkvy.(Zbirnyk stattei). – Lviv: Svichado, 1998. – 292 s.
12. Shpiraho F. Katolytskyi Narodnyi Katekhyzm. – Lviv: Misioner, 1997. – 397 s.
13. Blazhennyi Avhustyn. O Hrade Bozhyem / Tvorenyia. – Sankt-Peterburh: Aleteiia, 1998. – Т-3.– 590 s.
14. Blazhennyi Avhustyn. O Bessmertyy dushy. – Moskva, 2004. – 512 s.
15. Hryhoryi Bohoslov. Sobyranie tvorenyi: v 2Т. – Mynsk: Kharvest, Moskva: Ast, 2000. – Т-1. – 832 s.
16. Sv. Yvan Zlatoust. Tvorenyia. V 12Т. – Zhytomyr: Ny-Ka, 2002. – Т.2 – 912 s.

Стаття надійшла до редакції: 25.11.2021